

**Izkažimo svojo solidarnost
z grškim ljudstvom. Mani-
festirajmo proti imperia-
lizmu, ki podpira fašizem!**

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Od 29. junija do 2. julija 1967
TRADICIONALNI

festival «Dela»
v Dolini

Obnovljena izdaja - Leto XIX. - Štev. 9 (697)

TRST - 12. maja 1967

Posamezna številka 40 lir

Spediz. in abb.
post. Gruppo II

Ob dogodkih v Grčiji

Javno mnenje se v prvi vrsti še vedno ukvarja z monarhofašističnim pučem v Grčiji. Ni slučaj, če so v trajnem stanju mobilizacije vsi demokrati in antifašisti; da se tudi v Italiji vrše številna protestna zborovanja; da je v prvih vrstah mladina.

Imperializem, ki je povzročil vietnamsko vojno stoji tudi za monarhofašizmom v Grčiji. Isti sovražnik se predstavlja v Vietnamu in Grčiji. In to vedo vsi demokrati in antifašisti, vsa mladina. Toda Grčija se nam kaže v še ostrejših obrisih, saj je to država, ki leži le nekaj sto kilometrov od nas.

Če je imperializem onemogočil volitve v Grčiji in postavil na oblast monarhofašistično diktaturo, je to storil zato, ker se je bal, da se grški narod usmeri na levo.

Prav gotovo imajo imperialistični krogi tudi pri nas podobne skomine. Naj spomnimo samo na vlogo tajne vojaške obveščevalne službe SIFAR, ki je vodila zapisnike politično "nevarnih" ljudi od vrhov države do zadnjega vojaškega nabornika.

Ne pozabimo, da so vojaške oblasti v Grčiji prav na osnovi podobnih seznamov pozaprlje tisoče in tisoče grških rodoljubov in jih konfirirale na egejskih otokih.

Ne pozabimo končno na vlogo, ki jo pri vsem tem igra atlantska zveza NATO, katere član je tudi Italija.

Grška vojska, ki s težavo drži v šahu grški narod, ima na razpolago orožja in goriva za tri dni. Sproti ji ga morajo dovažati iz zalog NATO. Če bi bile ameriške besede obsodbe vojaškega državnega udara kaj več od krokodiljih solz, ki skrivajo snih, bi NATO že davno prekinil dobave in onemogočil vojsko.

Stvarno pa si kaj takega ne moremo pričakovati od zavezništva, ki podpira Portugalsko pri rododomu v Angoli in Mozambiku.

Usoda italijanske demokracije je tesno povezana z usodo grške. Tega se zavedajo množice, ki v Italiji vodijo borbo za izolacijo grškega monarhofašizma.

Kako lahko pomagamo grškim rodoljubom v njihovem boju?

Brez dvoma bo imel odločilen vpliv odnos, ki ga bodo zavzele zahodnoevropske vlade do vojaške diktature. Grčija je povezana z zahodno Evropo, je po pogodbi povezana s Skupnim evropskim tržiščem, je članica NATO i. pd.

Ako bi pod pritiskom demokracijskih množic vlade zahodnoevropskih držav sklenile bojkotirati fašistični režim v Grčiji, ga izolirati iz Skupnega evropskega tržišča, bi temu bili dnevi šteti.

Žal pa je politična volja vlad, ki so pod odločilnim ameriškim vplivom drugačna. Naj navedemo kot primer samo italijansko vlado, v kateri sede tudi socialisti, ki niso prijatelji državnih udarov in fašizma. No, po Fanfaniju smo zvedli, da vlada sicer obžaluje državni udar, a da upa, da

se bo vsa stvar obrnila po demokracijski poti. Zato se umetno širijo novice o kralju, ki naj bi bil, končno, le demokrat in o možnostih, da bo ustava, ki jo grški fašisti pišejo, svobodoljubna, saj bi dopuščala tudi volitve. Seveda, bi ostala izven zakona enotna levičarska stranka EDA, da o komunistih niti ne govorimo.

Notranja reakcija je tvoj, kot pes na kost, skočila po take argumentacije. Tako beremo podobna stališča celo pri tistih slovenskih klerikalcih, ki se še niso otresli mentalitete iz časov neke druge vojaške diktature: «Ljubljanske province». (Zanje je važno le to, da bo odslej maša obvezna za vse otroke. V Grčiji namreč.)

Ne dajmo se zavajati! Kralj, vojaštvo, ameriška tajna obveščevalna služba, mednarodni buržoazni tisk so si točno razdelili vloge, ki jih danes igrajo.

Ne moremo verjeti lažem o kralju, ki je, revček, «demokrat», ali o generalih, ki pišejo «demokracijske ustave», v katere upa tudi Fanfani: mislimo da smo se o tem dovolj naučili iz izkušnje Francovega fašizma v Španiji.

Zato pa tudi verjamemo predvsem v moč grških demokracijskih množic. Glezusu in Theodorakis, ki stojijo na braniku svobode in demokracije svojega naroda, v težkem boju s svetovnim imperializmom in domačo reakcijo. Hkrati pa je to branik svobode in demokracije vseh evropskih narodov.

Kdo bo stal ob strani?

Mi ne.

STOJAN SPETIČ

O usposobljenostnih izpitih profesorjev na slovenskih šolah

Odgovor ministra za javno vzgojo poslanki Bernetičevi

Minister za javno vzgojo je odgovoril na pismo vprašanje, ki mu ga je poslala naša poslanka tovarišica Marija Bernetič, glede razpisa usposobljenostnih izpitov za profesorje, ki poučujejo na slovenskih šolah. Odgovor se glasi:

«Da se lahko razpišejo usposobljenostni izpiti za poučevanje na srednjih šolah s slovenskim učnim jezikom, je potrebno, da se prej izvedejo formalni ukrepi za odobritev učnih programov na teh šolah; programov, na katere se bodo morali nanašati programi omenjenih izpitov.

Doslej so bili odobreni učni programi za liceje in za učiteljske (odlok predsednika republike št. 1635 z dne 30.10.1965) in programi za srednje šole (odlok predsednika republike št. 1095 z dne 26. maja 1965). Glede učnih programov za srednje šole pa se pripravlja popravljalni ukrep omenjenega odloka predsednika republike št. 1095 in sicer v tistem delu, ki se nanaša na poučevanje italijanščine in na osnovna poznavanja latinščine. O tem ukrepu je pred kratkim izra-



1. maj, mednarodni delavski praznik so delovni ljudje naše dežele zelo občuteno proslavili. V Trstu je bila izredno velika delavska povorka, ki se je zaključila na Trgu sv. Antona, kjer je Nova delavska zbornica - CGIL priredila shod. Govorili so: glavni tajnik sindikata železničarjev poslanec Renato degli Espositi, članica vodstva tržaške NDZ-CGIL Milena Sila (ki je govorila v slovensčini) in tajnik tržaške NDZ-CGIL Albino Gerli. Sindikalni shodi so bili tudi v Miljah, Križu in Nabrežini. Delavski praznik so zelo lepo proslavili tudi v Doberdobi, kjer je bila tudi komemoracija padlih za svobodo; in v števerjanu, kjer je prvomajsko slavlje, ki ga je organiziralo tamkajšnje prosvetno društvo «Briški grič». Komunistična partija je v raznih krajih na Tržaškem organizirala ljudske shode, na katerih so govorili voditelji tržaške federacije KPI. (Na sliki: shod na Trgu Sv. Antona v Trstu)

Konferenca komunističnih partij v Karlovih Varih

Za mir in varnost v Evropi

Od 24. do 26. aprila 1967 je bila v Karlovih Varih konferenca komunističnih in delavskih partij Evrope. Na konferenci so razpravljali o vprašanjih evropske varnosti.

V svobodni in široki razpravi ter v internacionalističnem duhu so predstavniki komunističnih in delavskih partij proučili evropska vprašanja kakor tudi ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev varnosti v Evropi.

Na konferenci je bila odobrena

izjava, ki podčrtava nevarnosti, ki jih povzročata ameriški in zahodnonemški imperializem.

Akcijski program, ki je zapopaden v izjavi nudi stvarno miroljubno alternativo narodom, predlaga odpravo nasprotujočih si vojaških blokov ter ustvaritev sistema evropske varnosti, ki naj temelji na načelih miroljubnega sožitja med državami z različno družbeno ureditvijo.

Izjava podpira zamisel o sklicanju konference vseh evropskih držav, na kateri naj bi proučili vprašanja varnosti ter razvoj evropskega sodelovanja.

Konferenca v Karlovih Varih se z velikim čutom odgovornosti obrača na delavski razred, na socialistične in socialdemokratske stranke, na sindikalne organizacije, na vernike vseh veroizpovedi, na intelektualce, na mlada pokolenja in na vse miroljubne sile ter jih kliče, naj se združijo in naj razvijejo v vseh državah in na ravni vsega kontinenta široko kampanjo in množične akcije za kolektivno varnost Evrope, zato, da se preneha pogubonsna oboroževalna tekma ter ustavi sile vojne.

Udeleženci konference so prepričani, da program boja za kolektivno evropsko varnost, izdelan v Karlovih Varih lahko predstavlja osnovo za skupne akcije vseh komunističnih in delavskih partij Evrope.

Konferenca obsoja barbarsko ameriško agresijo ter podčrtava, da ta agresija predstavlja nevarnost za svetovni mir.

Konferenca poziva vse, ki jim pri srcu svoboda narodov, naj okrepijo skupne akcije za prenehanje ameriške agresije in za zagotovitev pravice do neodvisnosti junaškega vietnamskega ljudstva.

Konferenca je odobrila tudi izjavo, ki obsoja vojaški državni udar v Grčiji ter poziva organizacije k širokemu gibanju solidarnosti z grškim ljudstvom.

Iz skupne izjave, sprejete na

konferenci v karlovih Varih povzemamo naslednje:

Izkušnje zadnjih let so potrdile pravilnost stališč komunistov, po katerih vojna ni neizogibna in se jo lahko prepreči s skupnimi naporimi svetovne skupnosti socializma, mednarodnega delavskega razreda, gibanja za narodno osvoboditev, vseh držav, ki so proti vojni, vseh sil miru. Te sile so se močno razvile, toda istočasno se je povečala tudi napadalnost ameriškega imperializma.

Združene države, poskušajo izkrižiti kolo zgodovine in razveljaviti pravico narodov, da sami odločajo o svoji usodi. Brutalno posegajo v notranje zadeve Latinske Amerike, Azije in Afrike; večajo barbarsko vojno proti vietnamskemu ljudstvu, kar predstavlja hudo nevarnost za svetovni mir.

V tem položaju zavzema boj proti imperialističnim silam v Evropi vedno večji pomen. Sleherni uspeh v tem boju predstavlja ne samo korak naprej k trajnemu miru, temveč zadaja nov udarec politiki sile in sistemu napadalnih vojaških paktov, s katerimi je imperializem obročil svet.

Evropa, ki je okusila dve svetovni vojni je še dalje stičišče na katerem si stojijo nasproti najpomembnejše sile imperializma in socializma. Oborožen spopad med temi silami bi se utegnil spremeniti v popolno jedrsko vojno. Ta nevarnost visi nad življenjem vseh narodov Evrope, zavira družbeni in gospodarski razvoj, zastruplja mednarodne odnose in povzroča veliko tratenje sredstev v oboroževalni tekmi. Oboroženi posegi nekaterih evropskih držav proti narodno osvobodilnim gibanjem ustvarjajo žarišča napetosti in ogražajo mir.

Po drugi svetovni vojni so imperialistične države z Združenimi državami na čelu ustvarile atlantski pakt, naperjen proti socialističnim deželam in istočasno tudi proti demokracijskim gibanjem v kapitalističnih državah. To je privedlo

k razdelitvi Evrope v nasprotujoče si vojaške bloke. S ponovno militarizacijo Zahodne Nemčije in s podporo njenim pretenzijam, da predstavlja vso Nemčijo, so imperialisti omogočili, da je ta dožela postala trdnjava antikomunizma.

Bonnski režim, ki ga vodijo revanšistične in militaristične sile je poglavito oporišče globalne strategije ZDA v Evropi. Zahodnonemška vojska pod poveljstvom bivših hitlerjevskih oficirjev stalno narašča, kar potrjuje širino pripravljenosti na vojno.

Hladna vojna je postala za monopol vseh kapitalističnih držav v Evropi sredstvo za napade proti demokraciji, sredstvo za izvajanje pritiska na delavske množice.

Združena obrambna sila socialističnih držav, osnovana v prvi vrsti na znanstvenih in tehničnih pridobitvah Sovjetske zveze, ustvarja pregrado na poti, ki vodi k vojni. Atlantski pakt je prešel v novo fazo odkrite krize. Vladni krogi nekaterih zahodnih držav so bili prisiljeni postaviti v dvom vrednost in oportunistične politike vojaškega zavestništva z Združenimi državami ter udeležbo v NATO. V evropskih kapitalističnih državah so se okrepile težnje po osvoboditvi izpod političnega in vojaškega pokroviteljstva Amerike, narašča tudi vzemirjenost zaradi naraščajoče penetracije ameriškega kapitala.

Kriza politika hladne vojne je odprla nove perspektive demokratičnim in naprednim silam Zahodne Nemčije, ki odkrito zahtevajo temeljito spremembo dosedanje politike in so vredne polne podpore. Sprememba vlade je posledica te krize, toda ne kaže, da bi se nova vlada odrekla imperialističnim ciljem svojih predhodnic. Nasprotno, ta vlada trdi da predstavlja vso Nemčijo, si postavlja kot cilj priključitev Nemške demokratične republike in obnovitev meja iz leta 1937, odklanja priznanje značaja nezakonskosti munchenskega diktata, postavlja izzivalne zahteve glede zahodnega Berlina in hoče imeti jedrsko orožje.

V teku so pomembne spremembe v evropskem javnem mnenju, ki se zaveda nesmisla, pa tudi nevarnosti imperialistične politike v Evropi. Med državami z različno družbeno ureditvijo se razvijajo odnosi sodelovanja na gospodarskem in kulturnem področju. Množijo se stiki med državami socialističnih in kapitalističnih dežel. Konstruktivni predlogi, naj bi se utrdila varnost in miroljubno sodelovanje v Evropi, predlogi, katere so dale socialistične države in komunistične partije kapitalističnih dežel predstavljajo dejansko osnovo za udržitveni miru in varnosti v Evropi. V socialističnem in socialdemokratskem gibanju prihaja do novih tendenc. V nekaterih evropskih deželah se ta gibanja izjavljajo v korist mednarodne pomiritve in sodelovanja s komunisti. Nove tendence se pojavljajo tudi v krščanskem svetu glede vprašanj družbenega napredka in miru. Nove možnosti stikov so se pokazale tudi med različnimi sinikalnimi in drugimi demokratičnimi organizacijami. Skupne akcije med komunisti, socialisti in kristjani lahko postanejo pozitiven činitelj miru na naši celini.

Narodi Evrope nočejo vojne, nočejo niti hladne vojne, ne ravno vesja med terorjem, ki prinaša pospešeno oboroževalno tekmo in naraščajočo nevarnost spopada. Prišel je trenutek, da se v Evropi ustvarijo novi odnosi medsebojnega zaupanja in dejanske pomiritve, na osnovi konstruktivne alternative in miroljubnega ter pravega evropskega sodelovanja. Prav zato komunisti ne štedijo z naporom za to, da se omogoči zgraditev sistema kolektivne varnosti, za uveljavitev takih odnosov med državami, ki bodo odstranili sleherni možnost agresije ter bodo zagotovili trajen mir v Evropi in v svetu. Ta naloga je težka, toda je uresničljiva.

GOVORI • RAZGOVORI • RAZGOVORI • RAZGOVORI • RAZGOVORI • RAZGOVORI

O vprašanjih RAI-TV

Pred kratkim so v rimskem senatu razpravljali o proračunu ministrstva za pošto in telekomunikacije. Ker spada tudi radijska in televizijska služba v pristojnost tega ministrstva se je dobesedno del razprave sukal prav okrog vprašanj, ki se tičejo te službe.

V razpravo je posegel tudi senator Vidali. Prikazal je pomanjkljivosti RAI-TV. Ožigosal je dejstvo, da je ta služba še vedno fevd demokristjanske stranke in vlade. Podčrtal je potrebo, da se izvede reforma celotne radijske in televizijske službe. Spomnil je tudi, da je bil zakonski predlog za reorganizacijo radijske in televizijske službe že pred petnajstimi leti predložen v parlamentu, toda zaradi trne zagrizenih demokristjanskih veljakov, ki nasprotujejo reformi, je običajni mrtvi točki. Zato je RAI-TV v mnogih pogledih še vedno pod vplivom krogov nekdanje fašistične EIAR, in odraz tega se kaže tudi v programih.

Senator Vidali je predlagal pre-

novitev komisije za programe in tudi medparlamentarne komisije za nadzorstvo nad radijskimi in televizijskimi programi. S tema komisijama bi moralo sodelovati tudi združenje radijskih in televizijskih naročnikov. Prav tako bi morala biti dana možnost sodelovanja s tema komisijama tudi predstavnikom kulture in raznih slojev prebivalstva.

V svojem govoru se je senator Vidali dotaknil tudi vprašanja radijskih in televizijskih programov v deželi Furlanija-Juljska krajina. Podprl je predlog, naj bi v naši deželi uvedli televizijski program tudi v slovenščini. Kot vzgled naj bi služil deželni televizijski program v nemščini, ki so ga lani uvedli v hociški pokrajini.

Kot je znano so o vprašanju televizijskih programov v slovenščini že lani govorili tudi v deželnem svetu. Za uvedbo tega programa se je zavzel zlasti naš svetovalec tovariš dr. Šiškočič.

Levi center in Slovenci

Iz razprave v tržaškem občinskem svetu

Prejšnji teden je bila v tržaškem občinskem svetu razprava o programatičnih izjavah, ki jih je dal novoizvoljeni župan. V razpravo so posegli številni svetovalci. Svetovalka tov. Jelka Gerbec je v svojem govoru med drugim dejala:

«V izjavi, ki jo je dal župan dne 26. januarja letos so omenjena tudi nekatera vprašanja slovenske narodnostne skupnosti. V njej so tudi nekatere obljube, neke vrste povabilo slovenskim prebivalcem na 'razumevanje', pa tudi neke vrste 'opomin', ki je povsem odveč. Ni pa najmanjšega znamenja o kakšni resni obveznosti do Slovencev, ne o morebitni menjavi politike do Slovencev. Naša skupina — tako je poudarila svetovalka — je že večkrat tudi v občinskem svetu obrazložila svoja stališča do Slovencev ter nakazala smernice, za rešitev raznih vprašanj. Komunistična partija vztraja v zahtevi, naj se slovenskem prebivalstvu prizna popolno enakopravnost ter mu omogoči nemoten in vsestranski razvoj.

Zatem je naša svetovalka podčrtala, da so Slovenci v naši deželi še vedno deljeni v tri skupine: na Tržaškem 'uživajo' nekatere pravice, predvidene po mednarodnih dogovorih, na Goriškem teh pravic niso deležni, v videmski pokrajini pa niso deležni niti osnovnih jezikovnih pravic, čeravno so (že pred sto leti) optirali za italijansko državo. Deželi Furlanija-Juljska krajina se negira pristojnost za reševanje vprašanj Slovencev, in to z izgovorom, da je za to pristojna osrednja vlada. Slovenska šola je bila sicer uzakonjena, toda določila zakona se ne izvajajo. Določila posebnega statuta, podpisanega v Londonu leta 1954, niso bila uzakonjena itd., itd.

Možno je, da bo kdo ugovarjal ali trdil, da je za reševanje teh vprašanj pristojna druga oblast in ne občinski svet. «To bi držalo le do neke mere, kajti tudi občinski svet ima možnost, da se izreče o teh zadevah, da pove svoje mnenje, ali da vsaj vpliva na pristojne organizme».

Naša svetovalka je dalje podčrtala: «So pa drugi problemi, ki spadajo izključno v pristojnost občine. Toda občinska uprava levega centra jih ni mogla ali pa ne hotela rešiti. Dosti se je že govorilo o uradu za prevode. Poskus, da bi ta urad začel delovati, je bil silno neresen, kar je potrdil tudi lepak, katerega besedilo je bilo bolj podobno popačenemu 'slovanskemu esperantu', kot pa pravi slovenščini. Smejali bi se da ni žalostno. In vendar je znano, da živi v Trstu mnogo absolventov slovenskih šol in diplomirancev.

Sicer pa ne vemo niti sedaj, če urad za prevode obstaja ali ne. In če obstaja, kaj dela?

V tržaški občini je mnogo krajev s kompaktno slovenskim prebivalstvom, kjer bi morali biti dvojezični napisi. Toda teh napisov ni. Še vedno je odprto tudi vprašanje dvojezičnega napisa na nagrobniku partizanov na tržaškem pokopališču. In vendar je znano, da je bila večina partizanov, ki so tam pokopani, slovenske narodnosti. In še to: partizani so žrtvovali svoje življenje za stvar svobode in demokracije!

Svetovalci slovenske narodnosti ne morejo v občinskem ali pokrajinskem svetu govoriti v svoji materinščini. Slovenske prosvetne, rekreativne, športne in druge organizacije niso deležne enakih pravic kot podobne italijanske organizacije in ne podpre iz javnih sredstev.»

V nadaljevanju svojega govora je

naša svetovalka očitala demokristjanom, da se poslužujejo slovenskih vprašanj v protikomunističnem boju, da instrumentalizirajo ta vprašanja. Svoje izvajanje je podkrepila tudi s citiranjem oesed demokristjanskega tajnika, ki je trdil, da bi odstop od politike levega centra pomenil napraviti korak nazaj, bi pomenil «prepuštili socialiste in Slovence, vplivu komunistov». Dejala je tudi, da je 'Hreščakova začeva' imela samo instrumentalne namene, zato, da se pospeši boj proti komunistom. «Vi demokristjani se niste nikoli zmenili za slovenska vprašanja, na Slovence se spomnite samo tedaj, ko vam pride voda do grla. Se se spominjam izjav, ki jih je dal v zvezi z ustanovitvijo krajevnih občinskih konzult načelnik demokristjanske skupine v občinskem svetu. Ta je dejal, da gre za druge, zadeve, ki so važnejše od vprašanj slovenščine.» In konzulte še ne delujejo.

Dober del svojega govora je naša svetovalka posvetila socialistom. Poudarila je, da se pokorijo volji demokristjanov, da pa si ne prizadevajo, da bi izsilili novo politiko. Socialisti niso demantirali znanih izjav, ki jih je svojčas dal njihov minister Polloy glede asimiliranja Slovencev. Z združitvijo socialistov s socialdemokrati so se stvari še poslabšale, saj je znana stvar, kako socialdemokrati «rešujejo» probleme Slovencev. Socialdemokratom je osvežila spomin, da je bil njihov prvak tudi med podpisniki potrdila o prejemu dvajsetih milijonov za boj proti «slovanski nevarnosti» v Trstu.

Slovenskolistarske je med drugim grajala, ker so tako kot socialisti niso hoteli zavzeti za slovenskega prevajalca, ki so ga zahtevali komunisti, ker so nabrežinsko občinsko upravo izročili demokristjanom namesto da bi se povezali s stranko, ki ščiti interese Slovencev.

Ob zaključku svojega dolgega govora je svetovalka Gerbecova podčrtala, da vprašanje demokracije ni bilo rešeno ne s preosnovno tržaške občinske uprave in ne z ustanovitvijo levega centra. Tudi vprašanja gospodarskega, socialnega in političnega značaja so ostala nespremenjena.

„Doslednost“ PSDI-PSI

Na Opčinah se je pred nedavnim pojavil nov napis na sedežu podružnice združene socialistične - socialdemokratske stranke — PSDI-PSDI. (Pripomnimo naj še, da je omenjeni sedež vedno zaprt in zares ne vemo čemu služi.) Napis je seveda samo italijanski. Čudili bi se, da ne bi poznali miselnosti voditeljev združene socialdemokratske stranke.

Pred omenjenim sedežem smo se srečali s domačinom, ki je od mladih let pristaž socialistične misli. Vprašali smo ga, kaj meni o tem, da so v kraju, kjer živijo Slovenci in Italijani postavili napis samo v italijanščini. Odgovoril nam je: «To so pač socialdemokrati. Nikoli niso imeli najmanjšega razumevanja za vprašanja Slovencev. Zanje ni to nobeno presenečenje. Oni pač zagovarjajo asimilacijo. Le to mi ne gre v glavo, kako se z njimi morejo razumeti tudi nekateri Slovenci, ki so tudi v najtežjih časih zgodovine našega naroda izpričevali svojo narodno zavest in so to tudi drago plačali...»

Mož ima prav. K temu pa bi mi še dodali: «Kako je mogoče verjeti raznim izjavam, ki jih dajejo prvaki tržaške PSDI-PSDI, recimo v tržaškem občinskem svetu, kako je mogoče verjeti v njihovo iskrenost, ko govorijo, da se bodo zavzeli za spoštovanje slovenščine v gornji tržaški okolici.

Iz Doline

Občinski proračun

Občinski svet v Dolini je odobril občinski proračun za tekoče leto. Proračun predvideva 64.373.037 lir dohodkov in 105.527.703 lir izdatkov. Primanjkljaj bo občina krila v glavnem z državnimi prispevki, deloma pa s posojili. O pomembnejših postavkah proračuna bomo pisali ob drugi priložnosti. Danes objavljamo nekaj odlomkov iz govora, ki ga je imel župan ob predložitvi proračuna v razpravo občinskemu svetu.

Letošnji občinski proračun je sestavljen na osnovi novih predpisov, ki jih določa odlok predsednika republike št. 670 z dne 8. marca 1965. Novi predpisi so do neke mere pozitivni, vendar pa imajo tudi svoje negativne strani. Po starih določilih je občinska uprava morala sestavljati svoje bilance kot nekakšno podjetje. Težiti je morala k temu, da prikaže te bilance k donosnosti. Stroške za vzdrževanje šol in cest, npr., so proračuni tolmačili kot premoženjsko izgubo, medtem ko so stroške za gradnjo novih stavb tolmačili kot gotov dohodek, uvrščen v gibanje kapitalov ustanove. Novi predpisi omogočajo občinski upravi večjo dinamičnost in upravljanje, ki bo bolj v skladu z obstoječo stvarnostjo. Zato so tudi v letošnjem proračunu važne postavke, ki se nanašajo na splošen gospodarski razvoj, socialno politiko, v interesu kmetijstva, pa tudi kulturne in športne dejavnosti. So pa v proračunu še vedno velike neskladnosti, katerim pa se ni mogoče izogniti. Te neskladnosti bi v znatni meri odstranili, če bi bila izvedena reforma krajevnih financ in če bi prišlo do demokratizacije ter posodobljenja zakonov, ki urejajo delovanje krajevnih uprav.

O prispevkih iz «Sklada za Trst»

Dolinska občina spada med tiste občine, ki imajo najmanjši vir dohodkov. Na Tržaškem je v podobnem položaju samo zgornjska občina. Dohodki so zelo skromni, ker ni industrije, ne turističnega prometa, ne razvitega kmetijstva. «Vendar pa izgleda — tako je rečeno v županovem poročilu — da komisija, ki upravlja takomenovani sklad za Trst, pri razdeljevanju podpor raznim ustanovam, ne upošteva, kate-

re občine so bolj in katere manj potrebne. Ne zavidamo tistim — je dalje rečeno v poročilu — ki so na boljšem od nas, toda pripominjamo, da ni pravilno, da se z revnejšimi občinami sorazmerno slabše ravna.

O vprašanjih medobčinskega regulacijskega načrta in gospodarskega načrtovanja je župan med drugim povedal tudi to-le:

Regulacijski načrt

«Sodelovanje med občinami in pokrajinsko upravo za izdelavo splošnega regulacijskega načrta za vso tržaško pokrajino, se redno nadaljuje. Tehnična komisija, v kateri so v glavnem načelniki občinskih tehničnih uradov, se sestaja in zbira statistične podatke, ki bodo služili pri izdelavi omenjenega načrta. Ukvarja pa se tudi z vprašanji, ki se tičejo razvoja turizma. Ta komisija svetuje, naj bi že pred odobritvijo dokončnega regulacijskega načrta sprejeli sklepe za:

1. izboljšanje javnih prometnih zvez in ustanovitev nove povezave med Trstom in Dolino;
2. pospeševanje kmetijstva, ki naj se usmeri na donosnejše pridelke;
3. ustanovitev konzorcija med tržaško, miljsko in dolinsko občino za odvažanje in uničevanje odpadkov.»

V nadaljevanju svojega poročila je župan dejal:

«Na splošno je delo te komisije pozitivno, kljub temu pa moramo reči, da zaradi teže, ki jo imata tržaška občinska in pokrajinska uprava, uveljavljata svoja politična in gospodarska gledanja o „velikem Trstu“, s katerimi se vsi ne moremo strinjati.

V zvezi z vprašanji kmetijstva v dolinski občini je župan Lovriha poudaril naslednje:

«Kljub temu, da se kmetijstvo pri nas nahaja v težkem položaju, še vedno predstavlja dober gospodarski vir. Lani so vinogradniki v dolinski občini pridelali približno 5000 hl vina, živinorejci pa redijo še 640 ga. goveje živine. Kmetje so pridelali približno 4000 kg krompirja, 1500 kg paradižnika, cvetličarji pa so prejeli od prodaje cvetic okrog 4 milijone lir. V zadnjih le-

(Nadaljevanje na 4. strani)

«Populorum progressio»

Enciklika papeža Paola VI.

III.

Enciklika «Populorum progressio» obravnava predvsem družbeno vprašanje v svetovnem merilu. Svet je nedeljiv, a ga pretresajo strašna protislovja. Ne samo vojne, temveč lakota na treh celinah, prepočasen razvoj, ki je v bistvu obubožanje, okoriščenje bogatih držav v trgovskih odnosih.

Enciklika ugotavlja vse to, a gre dlje: vzroki za to stanje niso v Afriki ali v Latinski Ameriki, temveč v družbenem ustroju razvitih kapitalističnih držav.

Ne samo neokolonizem in gospodarsko izkoriščanje pod plaščem trgovskih odnosov, temveč sama notranja protislovja razvitega kapitalizma pripeljejo do stopnje, ko je predpogoj za njih nadaljnji razvoj, revščina drugih (tako relativna revščina delovnega človeka kakor nerazvitih narodov). Sami temelji kapitalizma vodijo do protislovij in dehumanizacije. Tega ni kriv industrijski razvoj, kot se je trdilo nekoč, temveč zloraba, izkoriščanje v imenu zasebne lastnine, dobička in svobodne konkurence.

«Ni tvoja last, pravi sv. Ambrož, to kar daruješ revežu; ti mu samo vračaš od tega kar mu pripada. Kajti, kar je danega skupni uporabi, si ti prisvajáš. Zemlja je dana vsem, ne samo bogatim.»

Se več, namen lastnine je napredek človeštva in družba jo sme omejiti, voditi in celo odpraviti.

V imenu lastnine, svobodne konkurence, dobička se v družbi ustali zlorabe, ki človeka in družbo odtujujejo od pravega namena življenja. Zato pa so potrebne korenite reforme, poseg in koordinacija, odprava protislovij.

Kaj pomeni taka izjava za brazilsko, kolumbijsko, bolivijsko brezpravno kmečko rajo, si lahko sami predstavljamo.

Pogumno se papež Pavel VI. spopriema celo z vlogo nekaterih cerkvenih ustanov, ki so služile prej kolonializmu in šele nato Bogu.

Ceprav ne popolnoma premočrtno, se papež s pogumom spopriema tudi z vprašanjem demografskega razvoja. Nadškof iz Bombaya v Indiji se je na koncilu zavzemal za odobritev kontrapekije, saj je prihajal iz dežele, kjer ena tretjina otrok umre že v detinski dobi zaradi pomanjkanja hrane. Drugi pa so se oklepali starih, okostenelih tradicij.

Papež je v encikliki napisal, da je potrebna pravilna informacija in vzgoja s strani javnih oblasti, a da so končno starši tisti, ki smejo odločati o številu otrok.

Polemike

Taka razčlemba svetovnih problemov je sprožila silne polemike. Kot mrzel veter je cerkveni pogum zmešal papirje na mizah marsikaterega «Katoliškega glasa» (Salazarja npr.). V zapadnem svetu je še marsikdo vzdihnil ali zaklel. Dovolj to: na tiskovni konferenci v Vatikanu je dopisnik neke ameriške tiskovne agencije vprašal, če ni morda enciklika napisal Karl Marx...

A ni treba daleč, do neumnih ameriških časnikarjev, celo pri nas, v krogih skrajne katoliške desnice se pojavljajo skrbi in dvomi. Tako je «Katoliški glas» napisal, da zgledajo stališča enciklike pretirana in zaostrena, a da sv. Očetu ni vzeti za slabo...

Drugi del enciklike se iz analize in obsodb spušča v stvarno predlaganje rešitev. Tu začenja enciklika šepati. Pogumni začetek je dajal duška upanju, rešitve, ki jih papež predlaga pa kažejo na stalno na-

pako cerkve, ko obravnava socialno tematiko.

Po obsodbi zlorab in sistemov predlaga papež svetu nestvarno organizacijo svetovne solidarnosti. Zanj naj bi skrbela svetovna organizacija; svetovni sklad, ki naj bi organiziral pomoč, šolanje, industrijsko obnovo držav i.p.d. Pozitivno pa je, da predlaga papež za financiranje tega sklada zmanjšanje vojaških stroškov.

Kaj nam pove enciklika?

Drug, bolj stvaren predlog je, naj bi se države obvezale in sprejele pravične cene pri kupoprodaji surovin nerazvitih držav. Žal bo težko to izvesti, saj bi londonska in newyorška borza propadli, če bi se blago kupovalo po pravičnih cenah v teh državah. (Naj spomnimo, da je zaradi podobnih vzrokov bil pah-njen Kongo v krizo, iz katere ni še izšel.)

Svetovna organizacija solidarnosti ne more rešiti velikih vprašanj, ki jih enciklika odkriva. Vzroki tičijo v strukturi kapitalističnega sveta, in tam jih je treba odpraviti. Za to so nujni boji in politična dejavnost. Bistven dejavnik so pri tem narodno osvobodilne borbe, ki jih enciklika podcenjuje, kljub drugačnemu mnenju prejšnje «Pacem in terris», ki je v tem bolj premočrtna.

Kljub šibkim točkam pa predstavlja «Populorum progressio» dosedaj najvišjo stopnjo izoblikovanja socialnega nauka cerkve. Žal pa je to samo «nauk». Kako ga katoliške množice, predvsem politično angažirani laiki, uresničujejo, je drugo vprašanje. So tudi skupine katoličanov, ki ta nauk kritizirajo. Drugi skušajo nauke enciklike spreverčati in jih tako izpiliti, da bi ne bili «prenevarni». Tako Krščanska demokracija, ki bi rada «Populorum progressio» razumela tako, češ, da gre borba med bogatimi narodi in revnimi. «Seveda morajo bogati revnim pomagati. To pa že delamo.» Iz tega bi zgladilo, da je nasprotnik bolivijskega kmeta, ki celo tihotapi kruh iz sosednje države, sicilski raztrganec prav tak, kakor predsednik Montecatini - Edison. Oba naj bi po poenostavljanju demokristjanov pripadala «bogatemu narodu».

V resnici pa sta oba, sicilski in bolivijski kmet, na isti strani, v borbi proti italijanskemu kakor bolivijskemu izkoriščevalcu.

Kaj nam torej pove enciklika?

Predvsem to, da je katoliški svet po Janezu XXIII. prehodil dolgo, pa čeprav težavno pot naprej. Marsikje se naša gledanja srečujejo in nesmiselno bi bilo razpravljati, kdo je prvi kaj ugotovil. Odprta je pot k rešitvam, ki jih oboji zahtevamo, pa čeprav iz različnih razlogov in z različnimi nameni. Revolucionarne in katoliške množice se srečujejo, njih borba se križa in to marsikje. Kjer pa so še zapreke, zaostlost, diskriminacije, je treba te odpraviti, kljub težkočam in nerazumevanju.

Premostiti je treba protiklerikalizem, kakor z druge strani antikomunizem. V svetu, kjer se dve največji struji ljudskega gibanja srečujejo za ustvarjanje bodočega, ni mesta zanju.

V zadnji številki se je vrnila ne-ljuba netočnost v zvezi z encikliko «Rerum Novarum». Pravilno se glasi, da omenjena enciklika pravi, da je treba delavcu zagotoviti skromno zadovoljevanje osnovnih potreb. Na vprašanje, kolikšni mezdi naj bi odgovarjala ta pravila, so tedanji dostojanstveniki odgovorili: «Dnevna mezda je pravična, ko omogoči delavcu nakup dveh kilogramov kruha na dan.

Pomen petdesetletnice oktobrske revolucije za jugoslovanske narode

V Beogradu so osnovali jugoslovanski Odbor za proslavo 50-letnice oktobrske revolucije. 3. maja je odbor objavil teze, ki naj predstavljajo podlago za proslavo 50-letnice Oktobra tudi v Jugoslaviji.

V svojem prvem poglavju teze obravnavajo pomen Oktobra za Sovjetsko zvezo in mednarodno delavsko gibanje in poudarjajo, da je «velika oktobrska socialistična revolucija prelomnica v razvoju človeške družbe, začetek epohe socializma, »Zmago oktobrske revolucije — nadaljuje teze — se je praktično začel uresničevati Marxov nauk o zgodovinski vlogi delavskega razreda kot graditelja socialistične družbe, ki, osvobajajoč sebe, osvobaja tudi vse delovne ljudi vsakršnega izkoriščanja in zatiranja.

«Oktobor je v praksi pokazal možnost delovnih ljudi, da prevzamejo oblast in da jo izkoristijo za uresničitev svojega družbenega ideala, da sami krojijo svojo usodo in da razvijajo nove oblike državnega in družbenega življenja ter nove socialistične družbene odnose.

«Delavcem Sovjetske zveze se je posrečilo, da so v minulem pol stoletju spremenili svojo deželo iz za-

ostale v eno najbolj razvitih. Posrečilo se jim je, da so v materialni proizvodnji in v kulturnem ustvarjanju dosegli zgodovinsko pomembne pridobitve.

Nova doba v mednarodnih odnosih

«Oktobrska revolucija je zmaga v državi s številnimi narodi in narodnostmi in začela je novo dobo mednarodnih odnosov na podlagi enakopravnosti, uveljavitve in razvoja narodne individualnosti. Tako je bila dana močna spodbuda narodnoosvobodilnim gibanjem in protikolonialnim gibanjem na svetu v njihovem boju za svobodo, neodvisnost in družbeni napredek.

«Leninske ideje o boju za mir, o enakopravnosti med narodi in državami, o miroljubni koeksistenci so prinesle nova načela v zunanjo politiko in v mednarodne odnose.»

Zatem teze obravnavajo težave, ki jih je morala socialistična revolucija v Sovjetski zvezi prebroditi v zvezi s socialistično izgradnjo, njenem prispevku k poglobljanju splošne

krize kapitalizma in k drugim revolucionarnim procesom v Evropi in v svetu, njeno vlogo v konkretizaciji mednarodne proletarske solidarnosti. Teze nadalje ugotavljajo, da ideje Oktobra «že pol stoletja nenehno močno vplivajo na družbene odnose vseh narodov ter spodbujajo in usmerjajo številne evoliucijske in revolucionarne procese k enotnim socialističnim ciljem». Obstoje in vpliv Sovjetske zveze v drugi svetovni vojni in po njej sta vtisnila globok pečat v svetovno zgodovinsko dogajanje in omogočila, da se je veliko število narodov osvobodilo izpod kapitalizma in izpod kolonialnega jarma.

V drugem poglavju tez se poudarja vpliv Oktobra na zgodovino narodov Jugoslavije. «Narodi Jugoslavije — pravijo teze — delavski razred in njegova avantgarda, Komunistična partija oz. Zveza komunistov, so se v svoji državi borili za uresničitev socialističnih ciljev in v novih razmerah so prispevali svoj delež k uresničitvi idej Marxa, Engelsa, Lenina, idej oktobrske revolucije.»

Nato se v tezah poudarja boj komunistov za časa stare Jugoslavije in dejstvo, da je KJP na dan napada fašistične Nemčije na Sovjetsko zvezo pozvala jugoslovanske narode k odločilnemu boju proti okupatorju, za nacionalno neodvisnost in boljšo prihodnost. «Ta zgodovinski sklep — podčrtujejo teze — je bil izraz solidarnosti jugoslovanskih komunistov s prvo socialistično državo in izraz njihovega spoznanja o zrelosti razmer, v katerih je z osvobodilnim bojem proti okupatorjem in njihovim sodelavcem mogoče izpeljati socialistično revolucijo. S tem so bile potrjene leninske ideje, da bodo različni narodi po različnih poteh šli v socializem.»

Uspehi socialistične graditve

Teze opisujejo nato nadaljnji socialistični razvoj v Jugoslaviji in poudarjajo, da je družbeno samoupravljanje prispevek k socialistični teoriji in praksi. Poudarja se tudi, da je skupnost jugoslovanskih narodov socialističnega značaja, enakopravna tako v notranjosti kot v zunanem svetu. Ta skupnost je, temelječ na mednarodni delavski solidarnosti, prispevala svoj delež k razvijanju in krepitvi proletarskega internacionalizma za časa revolucije v Rusiji, z uporabo v Kotoru leta 1918, z raznimi stavkami proti interventistom v Spaniji, kjer je padlo toliko Jugoslovancev, s solidarnostjo do Češkoslovaške in Albanije, danes pa s podporo protikolonialnim gibanjem.

V tretjem poglavju se ugotavlja sedanji uspehi socialistične graditve v deželah, kjer so zmigale ideje Oktobra, in čedalje večje prodiranje socialističnih idej in prakse med narodi. Ugotavlja se, da prav sila, v kateri se je razrastel socializem v svetu, povečuje njegovo odgovornost pred zgodovino, kljub vsem specifičnim in posebnim potem. Danes je socializem odločilen faktor v svetu in zato ga ni mogoče ločiti od boja za mir, ki postaja čedalje bolj sestavni del socialistične preobrazbe sodobnega sveta. «Boj za aktivno miroljubno koeksistenco — poudarjajo teze — kar je edina možnost za obstanek človeštva in pogoj demokratičnega razvoja v svetu, postaja silno politično orožje socialističnih sil; le-ta omogoča njihovo povezovanje z drugimi protimperialističnimi, naprednimi in demokratičnimi silami na najširšem temelju boja za mir in družbeni napredek.»

Antonio Gramsci

Ob 30-letnici njegove smrti



V zaporu Gramsci ni miroval. Vedel je, da ga ne bodo izpustili, čeprav se je vse njegovo delo nanašalo na dobo, ko je bila KPI še legalna. Do procesa, ki se je začel 28. maja, končal pa 4. junija 1928, je izpopolnjeval svoje znanje tujih jezikov in sestavljal program za delo, ki ga je nameraval izvršiti v ječi. Na procesu, na katerem je sedelo 37 komunistov, so obsodili Gramscija na 20 let, 4 mesece in 5 dni zaporu. Prav kakor je zahteval državni pravdnik. Iz Milana, kjer je preživel preventivni zapor, so ga po obsodbi preselili v Turi pri Bariju. V kaznilnici je potem začel uresničevati in večinoma uresničil svoj študijski program, ki je izredno velik. Zato da je svoj program izvršil, se je moral ves čas v ječi boriti. Težko je dobil čtivo, ki mu je bilo za študij potrebno. Boriti se je moral za vsako knjigo in pisati tako, da je prevaril cenzuro, ki je lahko vsak trenutek zahteval pregled zapiskov in študij. Pisati tako, da si cenzura ne bi mogla misliti, da bodo služili njegovi zapiski in njegove študije kdaj v politične namene. Pisati je moral mnogokrat o važnih problemih, ne da bi smel imeti pri sebi dela največjih marksistov, pisati na podlagi spomina. Navzlic temu je napolnil s svojo drobno pisavo 30 debelih zvezkov.

Na podlagi teh zvezkov so po vojni uredili šest bogatih knjig. Gradivo je uredila posebna komisija KPI.

Gramsci je bil resnično velik voditelj delavskega razreda. Takega imamo pred očmi tudi, kadar ga vidimo, kako zavestno daruje svojo aktivnost, celo v zaporu, filozofskim in kulturnim problemom proletariata Italije in vsega sveta. V predgovoru enega izmed njegovih del je pravilno zapisano: «Gramscijevi zapiski in študije v okviru teorije so najvišji prispevek italijanskega delavskega razreda italijanski in svetovni kulturi.»

Le malo je bilo starih socialistov, ki bi bili razumeli velepomembnost gibanja, v katerem je videl Gramsci zarodek socialistične države. Očitati so mu, da je sindikalist. Res je bilo samo to, da si je Gramsci prizadeval, da bi odvrnil pozornost delavcev od parlamentarnih spletk in da bi osredotočil njihovo pozornost na vprašanja proizvodnje. Razumel je, da socialistična stranka ni mogla voditi delavstva v revolucijo in se je temeljito zavedal velike nevarnosti reakcionarne ofenzive, ki so jo buržoazija in veleposestniki pripravljali, da bi zadušili delavsko gibanje. Zaradi tega mu je šlo za to, da bi se lotil delavstva, da bi se lotil proletariata čimprej odločilnega boja za oblast. Vodstvo takega boja je moralo biti v rokah komunistične partije, do katere pa je prišlo šele leta 1921, ko so se bili posestniški sloji že organizirali, ko je bil fašizem že močan, ko se je že razbojniško uveljavljal in ko je bil delavski razred razdrobljen in v defenzivi.

Gramsciju ni bilo dano, da bi bil dočkal konec fašizma. Tudi bolan v ječi, je čutil, da mora izvršiti svojo dolžnost voditelja do delavskega razreda, da mora pomagati italijanskemu ljudstvu v boju proti fašizmu in za to, da bi si ital. delavski razred izoblikoval svojo osebnost ter se usposobil za zmago.

(Povzeto iz uvoda knjige «Gramsci: Pisma iz ječe». Sestavil tov. Ivan Regent. Prvi del smo objavili v prvomajski številki lista.)

Iz goriške pokrajine

Posledice vojaških služnosti

Ze dolgo časa se govori in piše o protosinhrotronu, ki naj bi ga zgradili v Doberdolu. Govori in piše se tudi o vojaških služnostih, katerim je podvržena doberdolska občina.

Pred nekaj meseci je podjetje Politecnico Lerici iz Milana začelo z geofizikalnimi raziskavanji v doberdolski okolici. Zaposlilo je tudi domačine; po vsej verjetnosti zaposlilo zato, ker jim ni treba plačevati izrednih dnevnih.

Toda pred kratkim je omenjeno podjetje odpustilo nekatere delavce, med njimi sta tudi 2 iz Doberdola. Razlog odpusta: vojaške oblasti ne dovoljujejo, da bi delali pri raziskovalnem podjetju. Domačini so torej »sumljivi«... Zato ne morejo delati na področju, ki je podvrženo vojaškim služnostim!

To dejanje je obsodbe vredno. To je še en dokaz, kako se tepta enakopravnost, dokaz neupoštevanja demokratičnih načel italijanske republike ustave, ki pravi, da je republika osnovana na dalu in da je pravica do dela priznana vsem državljanom. Za to pravico so se desetletja borili italijanski in slovenski delavci, zanj se je borila vsa resnično demokratična javnost v Italiji.

Ravno v preteklih dneh so po vsej državi proslavljali zmago odporščitva, zmago protifašističnih sil, to je tisto zmago, ki je omogočila ustanovitev italijanske republike. Kako nesmiselno je, da se, 22 let po tej zgodovinski zmagi nad fašistično tiranijo, dogajajo tako hude krivice, kot je ona, o kateri poročamo. Nesmisel pa je še večji, ako upoštevamo, da gre za raziskovalna dela, in da bi protosinhrotron, ako bi ga zgradili, ne imel nič skupnega z vojaškimi služnostmi in bi služil v mirolnih namene.

Ta dogodek pa ima lahko še druge posledice. V kratkem bodo na goriškem Krasu začeli obnavljati ter asfaltirati nekatere ceste. Te ceste se nahajajo na področjih, ki so podvržena vojaškim služnostim. Zato se že danes postavlja vprašanje: Ali bodo tudi tam posegle vmes vojaške oblasti in ali bodo še enkrat postavile svoj »veto« proti domačinom, ki jih določeni uradi prištevajo med »nezanesljive osebe«?

Ronke:

Odkritje spomenika padlim partizanom

V nedeljo, 30. aprila so v Ronkah odkrili spomenik padlim partizanom. Ob tej priliki je bila tam veličastna partizanska manifestacija. Udeleženi je bilo več tisočev Rončanov, slovenskih in italijanskih prebivalcev okoliških vasi. Poleg žu-

pana Blasuttija, ki je uvodoma pozdravil navzoče in predstavnike oblasti, so bili prisotni poslanec Franco, podpredsednik deželne sveta odv. Devetag, deželni svetovalec Jarc, Škerk, Bergomas, Calabria, pokrajinski odbornik Waltritsch, go-



riški prefekt in številni župani goriške, tržaške in videmske pokrajine. Prisotna je bila tudi delegacija zveze borcev iz Metlike, kjer je bila ustanovljena brigada Fontanot, nadalje delegaciji iz Nove Gorice in obalnih občin ter predsednik deportirancev iz Zahodne Nemčije. Med proslavo so združeni pevski zbori »Srečko Kosovel« iz Ronk, »Kras« iz Dola-Poljan in »Jezero« iz Doberdola pod vodstvom Pavline Komel in prof. Silvana Križmančiča peli slovenske in italijanske pesmi. Uradni govor sta imela deželni svetovalec Moro in predstavnik vsedržavnega odbora ANPI Pesce.

Ta dogodek velikega pomena presega meje junaškega mesteca ki je med odporščitvom in antifašističnim bojem dalo 400 partizanskih borcev, 200 aktivistov, 126 deportirancev in 120 internirancev.

Za KD ta manifestacija in vrednote, ki jih je ta vsebovala niso obstojale. Niti eden izmed njenih predstavnikov ni bil prisoten! Na proslavo niso prišla uradna zastopstva s prapori tistih občin, ki jih upravljajo demokristjani. Ni bilo niti prapora goriške pokrajine. V vrstah KD je torej vladala pristranost! Goriška KD pa se ni obotavljala poslati »svojega« župana z občinskim praporom na otvoritev spomenika D'Annunzia v Tržič in Gorico, kjer je z »alala kameratov« prišlo do manifestacije fašističnega kova. Goriški župan, kljub vstopu socialistov v občinski odbor in kljub temu, da so v njem zastopani tudi Slovenci ni smatral potrebno poslati niti zastopstva z občinskim praporom in niti navadne pozdravne brzojavke!

Vse to ne bodo pozabili bivši partizani, antifašisti in demokratična javnost Ronk in Goriške sploh. Prav tako ne bodo pozabili, da ni vlada poslala — ne govorimo o ministrih — niti enega od številnih državnih podtajnikov, ki so navadno povsod prisotni, tudi ko gre za otvoritev kakšnega odtočnega kanala.

Gorica:

Na grob partizanov so pozabili

Na praznik osvoboditve — 25. aprila — so predstavniki združenja bivših partizanov skupaj z drugimi tovariši ponesli venec na partizansko grobnico v Gorici. Zgrozili so se nad dejstvom, da so tisti, ki so odgovorni za red na pokopališču, popolnoma pozabili na grob, v katerem so pokopani borci za svobodo. Občinska uprava se ni spomnila na zgodovinsko obletnico in ni smatrala za potrebno, da bi na grob partizanov položila venec ali vsaj skromen šopek cvetja. To je zares žalostno spričevalo sedanjih občinskih upraviteljev!

Svojčas je bila postavljena zahteva, naj se padlim partizanom postavi v Gorici dostojen spomenik, toda kot kaže so prvaki levega centra to zahtevo popolnoma prezrli.

Goriška občinska uprava je letos priredila proslavo v počastitev spomina tistih partizanov, ki so jih nacifašisti ustrelili na goriškem gradu. Svečanosti so se udeležili prvaki raznih političnih strank in predstavniki oblasti. Toda tudi tu nekaj ni bilo v redu. Na komemoracijo niso povabili Združenja bivših partizanov. Sicer pa je bila vsa ceremonija zelo hladna in rekli bi neobčutena.

Vse kaže, da obletnica 25. aprila ni nekaterim najbolj pri srcu. Ne marajo, da bi ta dan postal vse ljudski praznik. In pripomniti moramo, da se po vstopu socialistov v goriško občinsko upravo ozračje ni v ničemer spremenilo.

Števerjan:

Prvomajsko slavlje

Tudi letos je števerjansko prosvetno društvo »Briški grič« organiziralo zelo uspelo prvomajsko slavlje. Prireditve so trajale več dni. Prvega maja je nastopila godba mestne milice iz Ljubljane. Nastopil je tudi zbor harmonikarjev iz Karlovca, naslednje dni pa so se zvrstile razne druge skupine. Zadnji dan, t.j. na praznik 4. maja je bil na programu nastop kar 13 ansamblov »beats«.

Ob tej priliki je bila v Števerjanu tudi vinska razstava, ki jo je priredil Odbor vinogradnikov iz Števerjana in z Oslavja.

Ni naš namen, da poročamo o vseh podrobnostih, saj to ni niti naloga našega lista, toda nikakor ne moremo mimo, ne da bi zapisali besedo priznanja in pohvale vsem prirediteljem.

Ob robu teh prireditev pa se je zgodilo nekaj zelo neprijetnega, kar meče senco na določene predstavnike oblasti. Prvega maja je godba mestne milice iz Ljubljane, kot gost prosvetnega društva »Briški grič«, obiskala tudi nekatere druge kraje na Goriškem. Igrala je tudi v Sovodnjah in Peči. Domačini so jo zelo priščno sprejeli. Godba je prišla tudi v Podgoro, z namenom, da zaigra nekaj koračnic. Toda tamkajšnji poveljnik orožnikov je to prepovedal. Številni domačini so se zgražali zaradi tega. Obveljali pa je moral poveljnikov ukaz: godba ne sme igrati, ker nima predpisane dovoljenja.

Radi bi vedeli, če bi omenjeni poveljnik nastopil tako oblastno, če bi npr. namesto godbe iz Ljubljane prišla v Podgoro neka druga godba, recimo ameriška vojaška godba, ki je nastanjena v mestu Trevisu. Ali bi tudi v tem primeru zahteval predpisano dovoljenje?

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

S tržaškega ozemlja

Razstava goveje živine na Colu

V nedeljo je bila na Colu razstava goveje živine. Tovrstno razstavo je republiška občina že četrty priredila. Nagrajeni so bili sledeči živinorejci: Anton Guštin, Col 9 (ki je prejel tudi pokal domače občine); Karlo Komar, Fernetič 5; Alfonz Guštin, Col 12; Emil Purič, Repen 15; Mario Tavčar, Repen 42; Jože Bizjak, Col 10; Albin Guštin, Col 4; Edvard Guštin, Col 5; Marija Guštin, Repen 54; Milan Križman, Repen 34; Karlo Purič, Repen 50; Miro Purič, Repen 35; Ivan Skabar, Repen 1; Ivan Skabar, Repen 39; Marija Skabar, Repen 4.

Praznik »parterjev« in vinska razstava v Dolini

Tudi letos je bilo v Dolini tradicionalno majsko slavlje. Preteklo soboto zvečer so domači fantje postavili »maj« na glavnem vaškem trgu. V nedeljo in ponedeljek je bilo pod »majem« ljudsko rajanje, v torek na večer pa so »maj« podrli, v veliko veselje otrok, saj je bilo na njem okrog 500 kg pomaranč. Po stari navadi je to majsko slavlje združeno s slavljem »parterjev«, in »parteric«, t.j. fantov in deklet, starih dvajset let.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Kulturni dom v Trstu

Gostovanje

»Komedijs« iz Zagreba

Ivo Tijardovič:

SPLITSKI AKVAREL

Opereta v treh dejanjih

Danes, v petek, 12. maja ob 21. uri, premiera; ponovitvi v soboto 13. maja ob 21. uri in v nedeljo, 14. maja ob 16. uri. (V soboto velja abonma I. ponovitev, invalidski in sindikalni, v nedeljo pa abonma nedeljski popoldanski in okoliški).

Uprava Slovenskega gledališča obvešča cenjene abonente, da je opereta »Splitski akvarel« v rednem repertoarju namesto Leharjeve »Dežele smehljaja«, ki je ni moglo SG samo iz tehničnih razlogov uprizoriti.

V nedeljo popoldne je prireditev razveseljevala domača godba na pihala, zvečer in v ponedeljek pa znani ansambel »5 Fans«.

Tudi občinska uprava je prispevala prirediteljem za kritje stroškov. Dala jim je 30.000 lir.

Ob tej priliki je bila v Dolini tudi vinska razstava, katero je pripravila občinska uprava. Na razstavi je sodelovalo 24 domačih vinogradnikov.

Nastop gojencev šole Glasbene Maticice

Šola Glasbene Maticice v Trstu priredi v torek, 16. maja ob 20. uri v mali dvorani Kulturnega doma, javni nastop gojencev. Sodelujejo solisti, zbor harmonik in mladinska pevska zbor iz Trsta in Opčin.

„Moje dete“ na odru SG

Bližamo se zaključku letošnje gledališke sezone. Po raznih, več ali manj, zahtevnih delih, je Slovensko gledališče v Trstu postavilo na oder komedijo holandskega avtorja Alfreda Neoclesa Hennequina »Moje dete«. Premiera je bila v sredo, 3. maja.

Najprej nekaj iz vsebine, odnosno iz prizorov na odru:

V začetku se ona strašno joče, ker ji je nekdo rekel, da je lažnjiva, potem pa pride on, nejasen izroček našega betonskega stoletja. In jo seveda pomiri. A to še ni vse. Nenadoma se pojavi njegov prijatelj in mu pove, da je izvedel da ga žena vara. S kom pa? Nam, ki si v dvorani mašimo ušesa od včasih že histeričnega jokanja ali pa zavezamo, ker se nam vse skupaj zdi komedija zmešnjav, je seveda jasno, za kaj pravzaprav gre. No, stvar gre lepo naprej, rekli bi, da steče do konca, ko se srečamo s tremi malimi otročki, ki so povzročili obilico komičnih spletk, zapletov, zamenjav, namernih in naključnih ovir.

Gre torej za tipično komedijo zapleta. Ta zaplet, ki v gotovih trenutkih kaže svojo izčrpanost in nedomiselnost, pa se zopet s pravcimi naskokom požene v ponovno gibanje »d'intrigue« tako, da se zavozlana štrna končno z bolj ali manj neprisiljenimi sredstvi vendarle razmota.

Ljubka, prirčna komedija, ki pa ima seveda v prvi vrsti en sam namen: zabavati občinstvo s tisto neprisiljeno preprostostjo, ki bi je danes tudi pod mikroskopom ne našli več. O kakih globljih pomenih komedije bi skorajda ne mogli govoriti.

Kaj pa igravci?

Ne bo odveč, če ob tej priložnosti ponovim besede Shakespeareovega Hamleta, (ki ne bi smela nikoli iti v pozabo kot »nemoderne«): »lahko naj teče z jezika, a če hlastate pri njem na vsa usta, kakor marsikateri od igravcev, bi mi bilo prav tako ljubo, da bi govoril moje vrstice mestni oklicevavec. Tu-

di ne krilite z rokami preveč po zraku, temveč delajte čisto nalahko... Ohraniti morate zmernost, ki ji daje mehkoost... prilagodite kretnjo besedi, besedo kretnji; zlasti pazite, da ne prekoračite naravne meje, kajti vse, kar je pretiranega, se oddaljuje od namena gledališke igre, ki je bil že od nekdaj, je in ostane, da drži tako rekoč življenju srca-lo...».

Zavadi sproščenosti in prisrčnosti naj omenim igravce, kot Sardečevo, Caharijo (po mojem bi bila boljša zamenjava vlog Kozlovičeva-Caharija), Kobala ter Raztresena sicer zelo majhno vlogo.

O režiji Adrijana Rustije in sceni Demetrija Ceja pa še tole:

Predstava je sicer tekla in bila režijsko sproščena, vendar pa bi rad še opomnil, da je bila ponekod vse preveč pretirana z raznimi situacijskimi in scenskimi efekti, ki razbijajo odrsko iluzijo in ki hočejo velikopotezno slikati, kar sploh ni. S. V.

Dolina

(Nadaljevanje z druge strani)

tih se je razen vina, vsa kmetijska pridelava zmanjšala za nad 50 odst. Priznati moramo, da se zadnje čase razpravlja v raznih javnih ustanovah tudi o kmetijskih vprašanjih ter da se uveljavlja tudi deželni zakon za kmetijstvo, toda prav tako moramo priznati, da namesto napredka beležimo stalno nazadovanje kmetijstva.

Za prenehanje nazadovanja kmetijstva je po županovem mnenju potrebno: prenehanje razlašanja zemlje, ureditev namakalnih napeljav ter dobava vode za namakanje po znižanih cenah, namestitve strokovno usposobljenih Slovencev na pokrajinskem kmetijskem nadzorništvu, povišanje odkupne cene mleka. Potrebni so tudi tečaji za kmetovalce, ki pa morajo biti seveda v slovensčini. Prav tako je potrebna ustanovitev slovenske kmetijske šole.

Razlastitve

V zvezi z razlastitvami zemljišč v dolinski občini pa je v županovem poročilu rečeno naslednje:

»Razlastitve so prinesle dolinski občanom veliko škodo. Nove razlastitve so ponovno v vidiku. Ustanova za industrijsko pristanišče je izdelala nove razlastitvene načrte ter predlagala vladnemu komisarju, naj izda razlastitvene dekrete. Razlastitev, kot je znano, naj bi zajela zemljišča, ki se nahajajo v trikotniku med Dolino, Boljuncem, Lakotišču in hribom Sv. Rok. Ni znano še v kakšne svrhe bi pristaniška uprava hotela imeti zemljišča, ki merijo skupno 1.750.000 kv. metrov. Nekatera izmed zemljišč so precej strma in niso primerna za gradnjo industrijskih objektov. Po nekaterih glasovih, naj bi na omenjenih zemljiščih zgradili stanovanjske hiše. Torej so v vidiku nove etnično-politične spremembe na področju dolinske občine.« Župan pravi: »Naša občinska uprava se bo odločno uprla načrtom, katerih cilj je raznarodovanje in etnična sprememba naše občine.«

V počastitev obletnice smrti svojega očeta daruje tov. Miro Žerjal iz Boljunca 133, 2000 lir za »Delo«.

Tragična smrt mladega komunista



Veselo razpoloženje prvomajskih praznikov na Goriškem je letos skalila tragična smrt 19-letnega Branka Drufovke z Oslavja. S svojim mopedom se je ponesrečil v Gorici.

Pokojni Branko je bil narodno zaveden fant. Bil je tudi član organizacije komunistične mladine.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Težko prizadeti družini izrekamo najgloblje sožalje.

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

List izhaja dvakrat na mesec

Celoletna naročnina 1000 lir

Direktor Marija Bernetič

Odgovorni urednik

Anton Mirko Kapelj

Uredništvo in uprava:

Trst - Ul. Capitolina 3 - Telef.

44046; 44047

Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.

Torbianca 12